

แหล่งใต้

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์¹

“แหล่งใต้” วันนี้ เราจะมา “แหล่ง” หรือ “พูด” กันถึงการออกเสียงของคำในภาษากลางกับคำในภาษาถิ่นใต้ นักภาษามักจะกล่าวกันว่าชาวปักษ์ใต้จะนิยมตัดคำ ตัดพยางค์หรือกร่อนเสียงของคำในภาษากลางให้เป็นคำที่มีเสียงสั้นเข้าหรือมีค่าน้อยพยางค์ลง เช่น

1. คำ 2 พยางค์ ในภาษากลางที่พยางค์แรกมีเสียง อะ ภาษาถิ่นใต้จะกร่อนเสียงเป็นคำพยางค์เดียว เช่น

(ทก.)		(ทต.)
สะพาน	เป็น	พาน
กระเชอ	เป็น	เชอ
ตลาด	เป็น	หลาด
ແดง	เป็น	แหล่ง

2. คำ 2 พยางค์ ในภาษากลางที่เป็นคำประสมหรือคำซ้อน ภาษาถิ่นใต้จะกร่อนเสียงเป็นคำพยางค์เดียว เช่น

(ทก.)		(ทต.)
เกี่ยวข้อง	เป็น	เกี่ยว
ชดใช้	เป็น	ชด
ข้าวเม่า	เป็น	หม้าว
บ้านเรือน	เป็น	เริน

3. คำที่มี 3 พยางค์ในภาษากลาง บางคำภาษาถิ่นใต้จะกร่อนเสียงเป็นคำ 2 พยางค์ เช่น

(ทก.)		(ทต.)
ริดสีดวง	เป็น	รัดดวง
นาฬิกา	เป็น	นาภา
ฝาละมี	เป็น	ฝามี
ดินประสิว	เป็น	ดินสิว

ในที่สุดคนส่วนใหญ่ก็จะเข้าใจว่าคำภาษาถิ่นใต้จะนำคำในภาษากลางมาตัดคำ ตัดพยางค์หรือกร่อนเสียงให้มีค่าน้อยพยางค์หรือให้มีเสียงสั้นเข้าทั้งนั้น วันนี้ผมจึงมาเล่าแจ้งแถลงไขว่าความจริงแล้วไม่ใช่ภาษาถิ่นใต้นำคำภาษากลางมาตัดพยางค์หรือกร่อนเสียงให้สั้นเข้าเพียงสถานเดียวเท่านั้น แต่คำบางคำภาษาถิ่นใต้ก็มีการเพิ่มพยางค์ทำให้คำภาษาถิ่นใต้มีคามากพยางค์กว่าคำในภาษากลางก็มี เช่น

กอไผ่ - กอไม้ไผ่

คำแรกที่จะนำมาแสดงให้เห็นว่า คำภาษาถิ่นใต้บางคำมีคามากพยางค์กว่าคำในภาษากลางได้แก่ คำว่า “กอไผ่” ซึ่งหมายถึงกลุ่มแห่งต้นไผ่ที่เกิดจากเหง้าเดียวกัน ภาษากลางเรียกว่า กอไผ่ แต่ภาษาถิ่นใต้เรียกว่า กอไม้ไผ่ ดังมีเรื่องเล่าว่า ลูกสาววัย 4 ขวบเกิดความสงสัยจึงถามแม่ว่า

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ลูก “หนูเกิดมาจากไหนจะแม่จ๋า”
แม่ทั้ง ๆ ที่รู้ดี แต่ก็ไม่ทราบจะสมควรตอบ
ลูกอย่างไร บังเอิญเหลือบไปเห็นกอไผ่เข้า แม่จึง
ตอบลูกเพียงให้ผ่าน ๆ ไปเป็นภาษาถิ่นได้ว่า
“อ.....โลกกำเนิดแต่กอไผ่ไผ่ไหนั้นแหละโลก”

(ทก.) ลูกก็เกิดจากกอไผ่ไผ่ไหนั้นลูก
ทุก ๆ วันเด็กคนนั้นก็มานั่งเฝ้าคอยจ้องมอง
อยู่ตลอดมา จนแม่เกิดความสงสัยจึงถามลูกว่า
แม่ (ทต.) “โลกมานั่งทำไรรออยู่ที่กอไผ่ไผ่
ทุกวัน ๆ”
(ทก.) “ลูกมานั่งทำอะไรอยู่ที่กอไผ่ทุก
วัน ๆ”

ลูกสาวก็ตอบว่า “หนูมานั่งคอยน้องที่จะ
ออกมาจะแม่” เห็นมัยแม่ไม่พูดความจริงจึงทำให้
เด็กเข้าใจผิด
หรือในประโยคที่ว่า

(ทต.) “หาไม่ไ้อั้ไรรในกอไผ่ไผ่ นอกจาก
หน่อไผ่”

(ทก.) “ไม่มีอะไรในกอไผ่ นอกจากหน่อไผ่”
ภรรยาสังเกต คำว่า “กอไผ่ไผ่” ของภาษาถิ่นได้กับ
“กอไผ่” ในภาษากลางว่าคำไหนมีมากพียงค์กว่า
กันนะครับ

ยอ - ชุบยอ

ท่านผู้อ่านทุกท่านคงรู้จัก “ยอ” ซึ่งเป็น
เครื่องมือจับปลาหรือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง ถักด้วย
ด้ายเป็นร่างแหรูปสี่เหลี่ยม มีคันสำหรับยก ภาษา
กลางเรียกว่า “ยอ” แต่ชาวพัทลุงและสงขลาเพิ่มคำ
ว่า “ชุบ” เข้าไปอีกหนึ่งพยางค์กลายเป็น “ชุบยอ”
ซึ่งก็หมายถึง ยอ ไผ่ไหนั้นแหละครับ

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) ว่าง ๆ พี่หว่านน้องไปยกชุบยอ
กับพี่เทในลูกันตีหว่า

(ทก.) ว่าง ๆ พี่ว่าน้องไปยกยอกับพี่ที่
ในลูกันตีกว่า

2. (ทต.) วันก่อนพี่ไปยกชุบยอได้ปลาช่อน
ตัวใหญ่หนักเหนียน

(ทก.) วันก่อนพี่ไปยกยอได้ปลาช่อนตัว
โตมาก

3. (ทต.) น้องว่าพี่ไปยกชุบยอ พอได้
ปลาก้าเอามาให้น้องอืดีหว่าน

(ทก.) น้องว่าพี่ไปยกยอ พอได้ปลา
ก้าเอามาให้น้องจะดึกว่านะ

คำว่า “ยอ” ในภาษากลาง ชาวปักข์ได้กลับเพิ่ม
พยางค์เป็น “ชุบยอ” หรือบางครั้งก็เรียกเป็น “คุบยอ”
ก็มีนะครับ

หอม - หัวหอม

สมุนไพรที่พ่อครัวแม่ครัวนิยมใช้ปรุงรสชาติ
อาหารกันเป็นประจำจะขาดครัวมิได้ก็คือ “หอม และ
กระเทียม” ยิ่งถ้าเอาหอมหรือกระเทียมไปเจียว
เข้าด้วยกันแล้วกลั่นก็จะยิ่งหอมตลบอบอวลชวน
น้ำลายไหลกันทีเดียว โดยเฉพาะคำว่า “หอม” ที่
เป็นคำนามนั้น หมายถึง ชื่อไม้ล้มลุก มีหัวมีกลิ่น
ฉุน ใช้ปรุงเป็นอาหาร ซึ่งในภาษากลางเรียกว่า
“หอม” แต่ในภาษาถิ่นใต้จะเรียกว่า “หัวหอม” ครับ
ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) หัวหอมนี้เข้อมาแต่ภาคเหนือ หัว
เตียบ ๆ หนัก

(ทก.) หอมนี้ซ้อมาจากภาคเหนือ หัวโต ๆ
มาก

2. (ทต.) ในเมียงคำเขาใช้หัวหอมเป็นส่วน
ประกอบแต่สำคัญอย่างหนึ่ง

(ทก.) ในเมียงคำเขาใช้หอมเป็นส่วน
ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง

3. (ทต.) ไข่เจียวถ้าได้ใส่หัวหอมกันแล้ว
น่ากินจังหุ

(ทก.) ไข่เจียวถ้าได้ใส่หอมด้วยแล้วน่า
กินเหลือเกิน

คำว่า “หัวหอม” ของภาษาถิ่นใต้จะมีมากพียงค์กว่า

คำว่า “หอม” ในภาษากลางนะครับ และเป็นการชี้ให้เห็นชัดเจนว่า “หัวหอม” หมายถึงอะไรและ “ต้นหอม” หมายถึงอะไร จะได้ไม่สับสนใครครับ

ชีอิ้ว - น้ำเต้าอิ้ว

เครื่องปรุงรสชาติอาหารให้อร่อยมีหลายรสตามแต่ลิ้นของผู้บริโภคจะพอใจ เช่น รสเปรี้ยว หวาน มัน เผ็ด หรือเค็ม โดยเฉพาะรสเค็มแล้วคนไทยส่วนใหญ่ชอบ ชอบ กินกันโดยไม่สงสัยว่าไตจะทำงานหนักกันเลย ยกเว้นบางคนที่ไม่กล้ากินเค็ม เพราะไม่อยากเติมความเค็มให้กับตัวเองอีก แบบว่าบางคนเค็มจนทะเลเรียกฟี่อยู่แล้ว รสเค็มนั้นคนไทยชอบใช้ “น้ำปลา” ปรุงรส แต่บางคนบอกว่า “น้ำปลา” นั้นมีกลิ่นคาว เพราะน้ำปลาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากปลา ดังนั้นจึงขอเปลี่ยนเป็นใช้ “ชีอิ้ว” แทน เพราะชีอิ้วเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการหมักถั่วเหลือง ให้มีรสเค็มทดแทนกันได้ คำว่า “ชีอิ้ว” ในภาษากลางนั้น ภาษาถิ่นใต้จะเรียกว่า “น้ำเต้าอิ้ว” ครับ

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) บางคนเขาไม่กินน้ำปลา เพราะเขาว่าหมันคาว เขาจึงกินน้ำเต้าอิ้วแทน

(ทก.) บางคนเขาไม่กินน้ำปลา เพราะเขาว่ามันคาว เขาจึงกินชีอิ้วแทน

2. (ทต.) น้ำเต้าอิ้วทำโดยการเอาถั่วไปหมักไว้หลายวัน

(ทก.) ชีอิ้วทำโดยการเอาถั่วไปหมักไว้หลายวัน

3. (ทต.) น้ำเต้าอิ้วยัง 2 ชนิด คือน้ำเต้าอิ้วขาวกับน้ำเต้าอิ้วดำ

(ทก.) ชีอิ้วมี 2 ชนิด คือชีอิ้วขาวกับชีอิ้วดำ

คำว่า “น้ำเต้าอิ้ว” มีมากพยางค์กว่า “ชีอิ้ว” ไซ้มัยครับ เห็นมัย ใครว่าชาวปักษ์ใต้นิยมตัดพยางค์หรือกร่อนเสียงเพียงอย่างเดียว เพิ่มเสียงเพิ่มพยางค์เราก็

ทำได้ครับ

กลืน - ทอดกลืน

คำภาษาถิ่นใต้ที่เป็นคำมากพยางค์กว่าภาษากลางยังมีอีกนะครับ ดังเช่นคำว่า “กลืน” คืออาการที่ทำให้อาหารหรือสิ่งอื่นๆ ที่อยู่ในปากล่องลาคอลงไป ภาษากลางเรียกอาการดังกล่าวว่า “กลืน” แต่ในภาษาถิ่นใต้กลับเพิ่มคำว่า “ทอด” เข้าไปอีก 1 พยางค์ กลายเป็น “ทอดกลืน” ครับ

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) น้องสวयพันนี้ ถ้าเป็นแฟนฟี่ฟี่ทอดกลืนน้องไว้ในอกเสียแล้วแหละ

(ทก.) น้องสวยขนาดนี้ ถ้าเป็นแฟนของฟี่ ฟี่กลืนน้องไว้ในอกเสียแล้วละ

2. (ทต.) กล้วยแขนนี้ยังร้อน ฟี่ไม่หาญทอดกลืนเข้าไปตอนนี้

(ทก.) กล้วยทอดนี้ยังร้อนฟี่ไม่กล้ากลืนเข้าไปตอนนี้

3. (ทต.) ยานี้ขมอ๊ตตาย เวลากินน้องต้องทอดกลืนลงไปเลย

(ทก.) ยานี้ขมจะตาย เวลากินน้องต้องกลืนลงไปเลย

เห็นมัยครับ ถ้าใช้คำว่า “กลืน” คำเดียวก็น่าจะเข้าใจกันอยู่แล้ว แต่ภาษาถิ่นใต้กลับเพิ่มพยางค์เป็น “ทอดกลืน” เฉยเลย นัยว่าเพื่อเพิ่มความรู้สึกให้เห็นภาพการกลืนดียิ่งขึ้นครับ

แกล้ง - แสร้งแกล้ง

คำภาษาถิ่นใต้ที่มีมากพยางค์กว่าภาษากลางที่น่าสนใจอีกคำหนึ่งก็คือ คำว่า “แกล้ง” เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้เดือดร้อนรำคาญ นั่นคือคำว่า “แกล้ง” ในภาษากลาง แต่ในภาษาถิ่นใต้มีการเพิ่มคำว่า “แสร้ง” เข้าอีกคำหนึ่งกลายเป็น “แสร้งแกล้ง” ในความหมายเดียวกับคำว่า “แกล้ง” นั่นเอง

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) นักเรียนที่เป็นเด็กดีไม่ควรอื
เที่ยวแสวงแก๊งเพื่อนนะครับ

(ทก.) นักเรียนที่เป็นเด็กดี ไม่ควรไป
เที่ยวแก๊งเพื่อนนะครับ

2. (ทต.) คนที่ชอบแสวงแก๊งเพื่อน
เพื่อน ๆ มักจะไม่มีใครชอบ

(ทก.) คนที่ชอบแก๊งผู้อื่น เพื่อน ๆ มัก
จะไม่มีใครชอบ

3. (ทต.) ผมว่าตัวโลกนายแสวงแก๊งเข้า
แล้ว ตัวถึงไม่ได้ดิบได้ดี

(ทก.) ผมว่าคุณถูกเจ้านายแก๊งเข้าให้
แล้ว คุณถึงไม่ได้ดิบได้ดี

นี่ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งนะครับที่ยืนยันว่า ภาษาถิ่น
ได้มีได้กร่อนเสียงหรือตัดพยางค์ของคำในภาษา
กลางให้สั้นเข้าเพียงอย่างเดียว ที่ยัดเสียงหรือเพิ่มคำ
เพิ่มพยางค์ให้มีมากกว่าในภาษากลางก็มีนะครับ

กลัว - สากลัว

คำสุดท้ายที่ผมจะนำมาเสนอเพื่อยืนยันใน
วันนี้ว่าคำภาษาถิ่นใต้ที่มีมากพยางค์กว่าคำในภาษา
กลางก็มีนะขอรับ แต่ผมไม่บังอาจกล่าวหาว่าภาษา
กลางนำเอาคำในภาษาถิ่นใต้ไปกร่อนเสียงตัดคำ หรือ
ตัดพยางค์หรือกรับ เพียงแต่จะนำมาเป็นตัวอย่าง

ให้เห็นอีกลักษณะหนึ่งของคำในภาษาถิ่นใต้กับ
ภาษากลางเท่านั้นเอง คำในวันนี้คือคำว่า “กลัว”
ซึ่งมีความหมายว่า รู้สึกไม่ชอบประสบสิ่งที่ไม่ดีแก่
ตัว ในภาษาถิ่นใต้ใช้คำว่า “สากลัว” ครับ

ดังในประโยคที่ว่า

1. (ทต.) ผมไม่หาญเข้าไปในเหม็ด ๆ เพราะ
ว่าผมสากลัวผี

(ทก.) ผมไม่กล้าเข้าไปในที่มืด ๆ เพราะ
ว่าผมกลัวผี

2. (ทต.) ตัวสากลัวไทรกับเมีย เมียตัวตัว
เอียดหืดเดีวนิ

(ทก.) คุณกลัวอะไรกับเมีย เมียของคุณ
ตัวเล็กนิดเดียวเอง

3. (ทต.) ถึงเมียผมอืตัวเอียด แต่ผมกล้า
สากลัว เพราะว่าหมันด่าแก๊ง 3 ชั่วโมงไม่มีซ้ากันผืด

(ทก.) ถึงเมียผมจะตัวเล็ก แต่ผมก็กลัว
เพราะว่าเธอด่าแก๊ง 3 ชั่วโมงไม่มีซ้ากันเด็ดขาด
“แหล่งใต้” วันนี้เราจึงแหล่งกัน (พูดกัน) แบบ
บาย ๆ (แบบสบาย ๆ) เพราะเป็นวันเบา ๆ

(ทต.) ตัวไม่พักทำหน้าที่นั้น ขนาดไม่
ทำหน้าที่นั้น ตัวก็อยู่น่าสากลัวอยู่แล้ว

(ทก.) คุณไม่ต้องทำหน้าที่แบบนั้น ขนาด
ไม่ทำหน้าที่แบบนั้น คุณก็อยู่น่ากลัวอยู่แล้ว

